

2016

Almere 2.0

j a a r

v e r s

l a g . A

l m e r

e 2 . 0

Jaarverslag Almere 2.0

Inhouds- opgave

Leeswijzer	7
DEEL I	
1.1 Gezamenlijke ambitie	9
1.2 Woningbouw	10
1.3 Gebiedsontwikkeling Oosterwold	10
1.4 Gebiedsontwikkeling Almere Centrum Weerwater	13
2 Programma Stedelijke Bereikbaarheid Almere (SBA)	15
3 Programma Groenblauw	17
3.1 Pampushout-zuid	18
3.2 Almeerderhout	19
3.3 Weerwater	20
3.4 Eemvallei	20
3.5 Nationaal Park Nieuw Land	20
Deel II	
4 Fonds Verstedelijking Almere	21
5. Programmalijn 1: Versterken hart van stad	23
5.1 Voorbereiding- en implementatiekosten	24
5.2 Weerwater	24
5.3 Station (en omgeving)	25
5.4 Almere Centrum	25
6 Programmalijn 2: Versterken leer- en werkomgeving	27
6.1 Voorbereiding- en implementatiekosten	28
6.2 FlevoCampus	28
6.3 Internationaal Onderwijs	29
6.4 Floriade Werkt!	30
6.5 Op weg naar kennisstad Almere	31
7 Programmalijn 3: Energy on Upcycling	33
7.1 Voorbereiding- en implementatiekosten	33
7.2 Energiefonds	34
7.3 Transitieprogramma Stedelijke Grondstoffen	34
7.4 Upcycle Centrum	35
7.5 Laadstations Zero Emissie Busvervoer	35
7.6 Stad zonder gas – aanboren ultradiepe aardwarmte (vanaf 2017)	35
7.7 Opwaarderen Reststromen	36

8	Programmalijn 4: Versterken verblijfsplekken, cultuur, recreatie en toerisme	39
8.1	Vorbereiding- en implementatiekosten programmalijn	40
8.2	Almeerse Poort Nationaal Park Nieuwland (vanaf 2017)	40
8.3	Kustzone Poort (vanaf 2017)	41
8.4	Pampushout-Zuid	42
8.5	Cultuur in het Centrum (vanaf 2018)	43
9	Programmalijn 5: Vernieuwend wonen	45
9.1	Vorbereiding- en implementatiekosten	47
10	Overige projecten FVA	49
11	Financieel overzicht Fonds Verstedelijking Almere	51
11.1	Realisatie 2016	51
11.2	Stand van zaken reserve FVA	53
11.3	Totale realisatie per project	54

Leeswijzer

De ruimtelijk-economische ambities en opgaven in de Noordvleugel zijn vastgelegd in de Gebiedsagenda Noord-Holland, Utrecht en Flevoland. Op vele manieren en door vele partijen wordt samengewerkt aan de uitvoering, met als doel een sterke en duurzame regio, die internationaal concurrerend is en waar het goed werken en wonen is. RRAAM is, naast projecten als Zuidas, Stationsgebied Utrecht-Leidsche Rijn en het Noordzeekanaalgebied, één van de projecten die bijdragen aan de realisatie van de ambities. In RRAAM wordt middels een organische ontwikkeling toegewerkt naar het toekomstperspectief zoals beschreven in de Rijksstructuurvisie.

In het kader van het RRAAM hebben het Rijk, de gemeente Almere en de provincie Flevoland afspraken gemaakt met betrekking tot de integrale stedelijke ontwikkeling van Almere, getiteld Almere 2.0. Het toekomstperspectief voor Almere is een westelijk georiënteerde stad met circa 60.000 nieuwe woningen ten opzichte van 2010 en een forse groei van het aantal arbeidsplaatsen. Het is hier prettig om te wonen, te werken en te recreëren. Almere is volwaardig onderdeel van het regionale mobiliteitsnetwerk van de Noordvleugel. Er is geen vaststaand eindbeeld of vaste einddatum voor de ontwikkeling vastgelegd, maar er wordt op adaptieve wijze, stapsgewijs, naar het toekomstperspectief toegewerkt. De markt vraag naar woningen en bedrijfslocaties is daarbij sturend. De overheid legt wel de hoofdstructuur en de programmatische bandbreedte van de gebiedsontwikkelingen vast. Die worden afgeleid van het toekomstperspectief en de verdere uitwerking ervan. Initiatieven voor stedelijke ontwikkeling komen meer bij burgers en bedrijven te liggen. Ter realisatie van Almere 2.0 is onder meer een gezamenlijk Fonds Verstedelijking Almere ingesteld.

In dit Jaarverslag wordt weergegeven welke activiteiten hebben plaatsgevonden binnen het Programma Almere 2.0 in het jaar 2016. Het document bestaat uit 2 delen.

In deel 1 wordt gerapporteerd over voortgang aantal kwantitatieve doelen en de Gebiedsontwikkelingen die vallen onder Almere 2.0. Tevens komen aan de orde de ontwikkelingen binnen het Programma Groen Blauw en binnen het project Stedelijke Bereikbaarheid Almere

In deel 2 wordt aandacht besteed aan het Fonds Verstedelijking Almere. De voortgang en de behaalde resultaten in 2016 worden per Programmalijn toegelicht. Tot slot wordt er een financieel totaaloverzicht gepresenteerd. Deze financiële verantwoording zal als basis dienen voor de Programmarekening van de gemeente Almere waarop ook een accountantscontrole zal plaatsvinden.

Deel I

1

Deel I

1.1 Gezamenlijke ambitie

De Noordvleugel van de Randstad is nationaal gezien één van de belangrijkste economische motoren. Het toekomstperspectief is een sterke internationaal concurrerende regio, waarin een aantrekkelijk vestigingsklimaat wordt gecreëerd met een goede bereikbaarheid en unieke natuur- en recreatiegebieden in en rond het Markermeer-IJmeer.

Almere biedt goede mogelijkheden om een aanzienlijk deel van de geprognosticeerde lange termijn woningbehoefte van de Noordvleugel te accommoderen. In de Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer is daarom het toekomstperspectief voor Almere als volgt geformuleerd: Almere is een westelijk georiënteerde stad met circa 60.000 nieuwe woningen ten opzichte van 2010 en een forse groei van het aantal arbeidsplaatsen. Almere is volwaardig onderdeel van het regionale mobiliteitsnetwerk van de Noordvleugel. De IJmeerverbinding is hierbij de stip op de horizon, gekoppeld aan de ontwikkeling van Almere Pampus. De IJmeerverbinding is een regionaal metroachtig systeem dat loopt tussen Almere Centrum (via Pampus en IJburg) en Amsterdam Zuid. In het vervolgonderzoek worden meerdere alternatieven voor de ontsluiting van Almere Pampus meegenomen, waaronder ook een ontsluiting via de Hollandse Brug. De ontwikkeling van Almere is een omvangrijke opgave. Het betekent naast woningen en infrastructuur, tegelijkertijd zorgen voor een sociale, diverse, aantrekkelijke en leefbare stad met een eigen profiel.

De gezamenlijke ambitie is om Almere door te ontwikkelen tot een stad waar het prettig is om te wonen, te werken en te recreëren. Om hooggekwalificeerd personeel, bedrijven, kennisinstellingen en instituten uit binnen- en buitenland aan te trekken, wordt een diverse stedelijke omgeving ontwikkeld met nieuwe goed ontsloten hoogstedelijke en landelijke milieus. De nieuw te ontwikkelen stadsdelen passen in het unieke meerkernige stadsconcept. Almere is een evenwichtige stad met een diverse bevolking en goede voorzieningen op het gebied van cultuur, onderwijs, sport en werkgelegenheid. Met haar jonge bevolking kan Almere human capital leveren aan de economie van de Noordelijke Randstad. Dit profiel zorgt voor een complementariteit in de Noordvleugel en daarmee voor een versterking van de internationale concurrentiepositie.

De ontwikkeling van dit toekomstperspectief is een opgave die uitstijgt boven de reguliere taken en verantwoordelijkheden van de afzonderlijke partijen. Alleen door een gezamenlijk optreden van de partijen, alsmede de gecoördineerde inzet van de middelen en instrumenten van de partijen kan deze opgave met succes worden opgepakt. Het vergt van de partijen een langjarige inzet. Op basis van de huidige prognose zal de ontwikkeling een periode van decennia vergen. Zowel de conjunctuur als de ontwikkelingen in de stad Almere en de metropoolregio zullen in die periode fluctueren en veranderen. Omdat de uitvoering betrekking heeft op een lange periode, is het van belang dat het project zowel in zijn visie als uitvoering met de conjunctuur en deze veranderingen mee kan bewegen. Dragende condities hiervoor zijn een bestendige bestuurlijke samenwerking van de drie partijen, een financieel kader en de keuze voor een organische strategie met een gefaseerde aanpak. De samenwerking is gericht op het organiseren en creëren van de juiste condities (geld, middelen en regelgeving) om deze uitvoering mogelijk te maken.

De organische strategie betekent dat er geen vaststaand eindbeeld of einddatum voor de ontwikkeling wordt vastgelegd, maar dat op adaptieve wijze, stap voor stap, naar het toekomstperspectief wordt toegewerkt. De marktvaart naar woningen en bedrijfslocaties is hierbij mede sturend. Op deze manier wordt een ontwikkeling in gang gezet die continu wordt afgestemd op conjuncturele ontwikkelingen en nieuwe inzichten kan assimileren.

Bij het organisch ontwikkelen past het volgen van een kansenstrategie. Een kansenstrategie vraagt om een open en proactieve houding van de overheden. Partijen hebben de ambitie om op deze kansen in te spelen, door op het moment dat deze kansen zich aandienen, eventuele belemmeringen weg te nemen, kansen ruimte te bieden en indien aan de orde kansen actief te ondersteunen. Aanvullend hierop zullen de overheden ook zelf ontwikkelingen initiëren om bijvoorbeeld de markt uit te dagen en te stimuleren. Dit is zowel van kracht voor de gebiedsontwikkelingen als de ontwikkeling van de voorzieningestructuur.

1,2 Woningbouw

In Almere zijn in de periode 2010-2016 ruim 6.000 nieuwe woningen bijgebouwd, waarvan 869 in 2016¹. Na 2010 is het grootste volume gebouwd in Almere Poort en Noorderplassen. Inmiddels wordt ook aan de oostkant van de stad in Nobelhorst en Oosterwold volop gebouwd. De woonmilieus in Almere zijn onderscheidend in de Noordvleugel. Het gaat dan om groenstedelijke, meer landelijke en dorpse woonmilieus en woonmilieus gelegen aan het water die elders in het kerngebied van de Noordvleugel relatief beperkt beschikbaar zijn.

1.3 Gebiedsontwikkeling Oosterwold

Het Rijksvastgoedbedrijf, de gemeente Almere en de gemeente Zeewolde werken gezamenlijk aan de gebiedsontwikkeling Oosterwold. Voor het Almeerse deel van Oosterwold is onder de Crisis- en herstelwet één van de eerste pilots van een Omgevingsplan tot stand gebracht. Het bestemmingsplan met bredere werking is volledig in lijn met de nieuwe Omgevingswet. Oosterwold is één van de meest bijzondere gebiedsontwikkelingen in Nederland. Het gaat om een gebied waarbij geen gedetailleerd uitbreidingsplan is vastgesteld, maar een eenvoudige set van spelregels die een veelheid van particuliere initiatieven mogelijk maakt. Het gebied biedt ruimte voor 15.000 woningen in een groene woonomgeving en voorziet daarmee in de vraag naar groene woonmilieus in de Noordvleugel, en zal het ommeland van Almere in de richting van Zeewolde vorm moeten geven. Binnen de spelregels worden initiatiefnemers uitgenodigd om het gebied zelf in te richten met groen, landbouw en wegen. De rol van de gemeente is zeer beperkt, ook op het gebied van traditionele gemeentelijke taken als bouw- en woonrijpmaken. De aanleg en het beheer van de kavelontsluitende infrastructuur (ondergronds en bovengronds) is bijvoorbeeld een taak van de initiatiefnemers.

Initiatieven

Na een lange periode van voorbereidingen is Oosterwold in 2016 ook buiten zichtbaar geworden. En hoewel de ontwikkelingen nu nog bescheiden van omvang zijn, blijft de belangstelling voor Oosterwold onverminderd groot. In 2016 zijn de eerste 10 woningen gebouwd op kavels die vanaf eind 2015 zijn geleverd. In 2016 zijn opnieuw 13 kavels

1. Bron: Onderzoek en Statistiek gemeente Almere

Foto: Ben te Raa

geleverd voor 42 woningen. Met 169 in 2016 gesloten anterieure overeenkomsten, voor de bouw van 294 woningen worden in 2017 volop bouwactiviteiten verwacht. Er is een voortdurende toestroom van nieuwe geïnteresseerden en zo trekt deze organische vorm van gebiedsontwikkeling steeds verder aan. De opbrengst van de verkoop standaardkavels in Oosterwold wordt ingebracht in het Fonds Verstedelijking Almere. In 2016 ging dit om een bedrag van € 1,335 mln.

Werkbezoeken en media aandacht

De bijzondere vorm van gebiedsontwikkeling in Oosterwold trekt de aandacht. Zo worden regelmatig andere gemeenten en overheden ontvangen voor presentaties en rondleidingen. Vermeldenswaardig daarbij zijn het bezoek van minister Blok, het werkbezoek van de Koning Willem Alexander en het werkbezoek van de Secretary of State for Communities and

Foto: Kick Smeets

BEZOEK MINISTER BLOK

Local Government van het Verenigd Koninkrijk, Sayid Javid. Daarnaast is er meegewerkt met diverse rapportages en publicaties van onder meer Omroep Flevoland, de NOS en enkele dag- en maandbladen.

Vaststelling Bestemmingsplan

Eind 2016 is het Chw bestemmingsplan Oosterwold vastgesteld en in werking getreden. Dit is later dan voorzien vanwege een uitspraak van de Raad van State aangaande een Chw bestemmingsplan in Culemborg begin 2016. Consequentie hiervan was dat initiatieven ook in 2016 een uitgebreide Wabo-procedure dienden te doorlopen om een omgevingsvergunning te verkrijgen. Inmiddels is na een reparatiebesluit van het de minister voor de Crisis en Herstelwet het Chw bestemmingsplan Oosterwold op 29 september vastgesteld door de gemeenteraad van Almere en is het bestemmingsplan op 15 december 2016 in werking getreden.

Hertaxatie Grondprijzen

In 2016 heeft op basis van de eerste ervaringen in Oosterwold een hertaxatie van de grondprijzen plaatsgevonden en is de exploitatiebegroting Oosterwold geactualiseerd. Veel aandacht is in 2016 uitgegaan naar de inpassing van het programma Nieuwe Natuur in Oosterwold. Het Bestuurlijk Overleg Oosterwold maakte met de gemeente Almere, de gemeente Zeewolde en de provincie Flevoland afspraken over de inpassing van de initiatieven binnen het programma Nieuwe Natuur die de komende jaren zullen zorgen voor een aaneengesloten landschappelijke invulling van de Eemvallei in Oosterwold.

Ontwikkelingen Windpark Zeewolde en Luchthaven Lelystad

Het ministerie van EZ werkt aan een Rijksinpassingsplan voor het Windpark Zeewolde. Dit windpark heeft vanwege de daarbij gepaard gaande hindercontouren negatieve consequenties voor de ontwikkelmogelijkheden in Oosterwold. Met name de slagschaduw contour treft een omvangrijk gebied. Negatieve effecten op bestaande initiatieven in Oosterwold in de eerste fase worden met een voorbereidingsbesluit van het ministerie voorkomen. De effecten op de andere initiatieven in de eerste fase alsmede de invloed van het windpark op de tweede fase van Oosterwold, worden onderzocht.

Evaluatie Oosterwold

In 2016 is de gebiedsontwikkeling Oosterwold uitgebreid geëvalueerd: een groot aantal interviews en een digitale enquête onder betrokkenen en initiatiefnemers resulteerden in het rapport 'Van Inspiratie naar realisatie'. Op basis van deze evaluatie besloten de gemeenteraad van Almere en de gemeenteraad van Zeewolde op 15 december 2016 de ontwikkeling van Oosterwold voort te zetten binnen de eerste fase (grondgebied Almere) en in 2019, met het oog op de eventuele openstelling van de tweede fase (grondgebied Zeewolde), opnieuw te evalueren. Hiervoor is de samenwerkingsovereenkomst grondoverdracht tussen het Rijksvastgoedbedrijf, de gemeente Almere en de gemeente Zeewolde verlengd en geactualiseerd.

1.4 Gebiedsontwikkeling Almere Centrum Weerwater

De afgelopen jaren zijn de ontwikkelingen in dit gebied besproken in het bestuurlijk overleg Almere Centrum Weerwater (BOWACW). In dit overleg hebben zitting de gemeente Almere, het Rijksvastgoedbedrijf en Rijkswaterstaat. Dit overleg komt voort uit de Werkmaatschappij Almere Centrum Weerwater. Ten tijde van de Werkmaatschappij heeft het bestuurlijk overleg als resultaat het Gebiedsontwikkelingsplan Centrum Weerwater opgeleverd (2012). Daarna is de focus van het overleg verlegd naar de zuidoever Weerwater en met name op Floriade en het project A6 tussen Almere Haven en Almere Buiten. De Floriade kent haar eigen bestuurlijke overleggen en partners en voor de A6 is een UVO afgesloten. Dit was reden om noodzaak en reikwijdte van het Bestuurlijk Overleg WACW in 2016 opnieuw te bezien. In 2016 is afgesproken dat de samenwerking tussen de partijen wordt voortgezet maar dat de scope van dit overleg wordt verlegd van het gebied Almere Centrum-Weerwater naar de A6 en met de A6 samenhangende projecten. De partijen zullen elkaar in het vervolg treffen in de Stuurgroep A6.

De inhoudelijke ontwikkelingen staan nader toegelicht in het hoofdstuk over Programma-lijn 1: Versterken hart van de stad.

2

Programma Stedelijke Bereikbaarheid Almere (SBA)

Het Rijk, de provincie Flevoland en de gemeente Almere werken gezamenlijk aan het verbeteren van het onderliggend wegennet in en om Almere. De drie partners dragen financieel allemaal 1/3 bij. Totaal wordt met het programma € 150 miljoen geïnvesteerd in de bereikbaarheid. De voortgang wordt bestuurlijk begeleid door de stuurgroep SBA, waarin de provincie Flevoland, de gemeente Almere en Rijkswaterstaat zitting hebben. De volgende 5 projecten maken onderdeel uit van het programma:

- Verbreding van de N305 Waterlandseweg van 2x1 naar 2x2 rijstroken ter ontsluiting van Almere Hout.
- Verbreding van de N702 Hogering van 2x2 gelijkvloers naar 2x3 ongelijkvloers ter ontsluiting van Almere Poort.
- Realisatie van twee nieuwe fietsverbindingen onder de A6 en een fietsverbinding onder de Hogering door om de verschillende stadsdelen van Almere met elkaar te verbinden.
- Realisatie gemeentelijke hoofdontsluiting Almere Poort & Almere Hout.
- Verkeersmanagement & benutting kruispunten Almere.

In 2016 zijn de volgende resultaten geboekt:

- Realisatie verbreding N305 Waterlandseweg is gestart.
- Verkenning naar de verbreding N702 Hogering is vastgesteld. Planuitwerking is gestart.
- Het noordelijk deel van Almere Hout (Nobelhorst) is rechtstreeks aangesloten op de A6 met de aanleg van de Verlengde Tussenring.
- Optimalisering drie binnenstedelijke kruispunten in Almere.

Ook heeft een aantal wijzigingen plaatsgevonden in het programma:

- Project verbreding N305 Waterlandseweg is uitgebreid met de realisatie van een fiets/voetbrug die twee recreatieve gebieden met elkaar verbindt en twee bushaltes ontsluit.
- Planning project verbreding N702 Hogering is opgeschoven van 2020 naar 2024.
- Planning realisatie gemeentelijke hoofdontsluiting Almere Poort & Hout is opgeschoven van 2020 naar 2024. Hoofdontsluiting Poort is toegevoegd aan het programma.

De realisatie van de fietsverbindingen en project 'verkeersmanagement & benutting kruispunten' liggen op schema en zijn respectievelijk in 2019 en 2020 gereed. In 2017 worden de volgende resultaten verwacht:

- Verbreding N305 Waterlandseweg gereed
- Twee van de drie fietsverbindingen zijn gereed

De doelstellingen van het programma Stedelijke Bereikbaarheid worden gehaald. Sommige alleen iets later in tijd dan in het convenant is afgesproken. De samenwerking tussen de drie partners is goed. Er vindt op regelmatige basis overleg plaats. Via de stuurgroep worden alle wijzigingen in het programma vastgelegd.

3

Programma Groenblauw

Almere is een groene stad. Het groen en het water lopen als een samenhangend netwerk tussen de stadsdelen door. In de wijken verfijnt het zich en gaat via parken en grachten over in het buurtgroen. Het programma Groenblauw werkt in diverse samenwerkingen en projecten aan het behouden, benutten en uitbreiden van dit netwerk (het groenblauwe raamwerk). Er ligt een aanzienlijke doorontwikkelingsopgave in het groen-blauwe casco. Er zijn 14 gebieden benoemd waar actie nodig is.

Op korte termijn wordt gewerkt aan vijf prioritaire gebieden:

- **Pampushout-zuid:** de transformatie van het polderbos tussen Almere Poort en het toekomstige Almere Pampus naar een herkenbaar en toegankelijk stadsbos.
- **Almeerderhout:** de transformatie van het grootste aaneengesloten bos van Almere naar hét stadsbos.
- **Weerwater:** het centraal in de stad gelegen meer wordt programmatisch en ruimtelijk ontwikkeld tot het kloppend groenblauwe hart van de stad; het 'Central Park' van Almere.
- **Eemvallei:** geleidelijke ontwikkeling van een nieuwe landschapszone, met een mix van natuur, landbouw en bebouwing, dwars door Oosterwold. Het is een samenwerking tussen provincie Flevoland, de grote terreinbeherende organisaties en particuliere initiatiefnemers.
- **Nationaal Park Nieuw Land:** de unieke natuur in de landschappen Oostvaardersplassen, Lepelaarplassen, Markermeer en Markerwadden wordt benut om op het grensvlak met het bestaand stedelijk gebied van Almere een toeristisch-recreatieve verblijfsplek te realiseren.

De samenwerking en bijzondere afspraken tussen Almere, provincie Flevoland, Staatsbos-beheer en Stichting Het Flevo-landschap vormen de basis van het programma.

Bron: Flevo-landschap

SFEERIMPRESSIE PAMPUSHOUT-ZUID STRAKS

3.1 Pampushout-zuid

Op basis van een bijdrage uit het FVA wordt voortvarend gewerkt aan de transformatie van de Pampushout-zuid bij Almere Poort. De uitvoering is in handen van Stichting Flevo-landschap. Zie voor een nadere toelichting het project Pampushout-Zuid onder Programmalijn 4: Versterken Verblijfsplekken Cultuur Recreatie en Toerisme.

3.2 Almeerderhout

Met een bijdrage uit het Fonds Groenblauw van Staatsbosbeheer wordt gewerkt aan de geleidelijke transformatie van het Almeerderhout naar hét stadsbos van Almere. In 2016 is een kwaliteitsslag in bosomvorming en paden voorbereid. Ook is een ontwerp gemaakt voor toegangspoorten naar het bos, waardoor het meer herkenbaar wordt voor bezoekers en passanten. In de verbreding van de Waterlandseweg (die door het bos loopt) zullen komend jaar de eerste twee poorten worden gerealiseerd. Begin 2016 werd gestart met de uitwerking van het project Hoge Vaart als volgende grote realisatiefase in de transformatie van het bos. Op basis van het eind 2015 gemaakte Ontwikkelperspectief Hoge Vaart Almeerderhout. Maar doordat de focus in de programmalijnen op andere gebieden is gelegd en er daardoor geen middelen uit het FVA voor cofinanciering kunnen worden benut, zijn het tempo en de ambitie van het project teruggeschakeld. Komend jaar wordt nagegaan of met een bijdrage uit het Fonds Groenblauw en alternatieve cofinanciering een deel van het project doorgang kan vinden.

Samenwerking Staatsbosbeheer-Almere

Op basis van de Samenwerkingsovereenkomst Staatsbosbeheer-Almere (2014) wordt gezamenlijk gewerkt aan kwaliteitsverbetering en uitbreiding van het groenblauwe raamwerk van Almere. Jaarlijks worden afspraken gemaakt over de bestedingen van het Fonds Groenblauw (Almere) van Staatsbosbeheer, op voorwaarde van co-financiering. Voor de eerste tranche is in 2016 een uitvoeringsprogramma vastgesteld. Er zijn middelen beschikbaar voor de maatregelen in Almeerderhout voor het aansluiten op de Floriade en een extra investering in beheer van alle terreinen in Almere. Er is een reservering gedaan voor het overgangsbied Oostvaardersplassen en voor eventueel nieuw groen.

In 2017 wordt bezien of het wenselijk is een uitvoeringsprogramma op te stellen voor de tweede tranche.

3.3 Weerwater

Voor de uitwerking van het rondje Weerwater is een projectteam opgericht als onderdeel van Programmalijn 1 Hart van de stad. De stand van zaken rond dit project is onder programmalijn 1 uitgewerkt.

3.4 Eemvallei

Dit jaar is mede door inzet door Almere 2.0 en de gebiedsorganisatie Oosterwold een belangrijke stap gemaakt in de ontwikkeling van de landschapszone Eemvallei in Oosterwold. De Colleges van Almere en Zeewolde hebben besloten om een groot deel van de zone Eemvallei in Oosterwold te reserveren voor de initiatieven uit het Programma Nieuwe Natuur van de provincie Flevoland. Juli 2016 is een Intentieovereenkomst door Oosterwold en Staatsbosbeheer getekend over de uitvoering van de eerste ca. 50 ha. Naar verwachting wordt daarvoor begin 2017 een Anterieure Overeenkomst gesloten.

Bij de inpassing van de initiatieven Nieuwe Natuur in Eemvallei in Oosterwold komen de programma's Nieuwe Natuur Flevoland en Oosterwold samen. De ambities van beide programma's versterken elkaar. Door de initiatiefnemers wordt een uitbreiding van het groenblauw raamwerk van Almere gedaan ten behoeve van een aangename leefomgeving in het toekomstige woongebied. Bovendien kunnen bos en natuur, die recent uit Almere verdwenen zijn, dichtbij gecompenseerd worden. Omdat de provinciale middelen uitsluitend aan natuur en landschap kunnen worden besteed, was het nodig bijzondere afspraken met Oosterwold te maken. Dat is gelukt in 2016.

In 2017 wordt de grond- en ontwikkelstrategie voor Eemvallei verder uitgewerkt. De focus zal daarbij liggen op Noorderwold-Eemvallei, dat ontwikkeld wordt door Het Flevo-landschap en ERF. Hier wordt een mix gerealiseerd van landbouw, natuur en bebouwing in lage dichtheden. Het grondeigendom en de pachtsituatie zijn divers. De strategie heeft een relatie met de afspraken in het kader van Almere 2.0.

Almere heeft de intentie om ook haar toekomstige boscompensatie te koppelen aan het gebied. Via het door RVB te ontwikkelen zonnepark ten noorden van de A6 wordt de landschappelijke aansluiting van Eemvallei op het bestaand stedelijk gebied gemaakt. Afspraken daarover met RVB en Het Flevo-landschap worden verder uitgewerkt in 2017.

3.5 Nationaal Park Nieuw Land

Voor de uitwerking van de Almeerse Poort naar de Oostvaardersplassen is een projectteam opgericht als onderdeel van Programmalijn 4 Toeristisch-recreatieve verblijfsplekken. De stand van zaken rond dit project is onder programmalijn 4 uitgewerkt.

Deel II

4

Fonds Verstedelijking Almere

Zoals in de inleiding reeds is gesteld is ter realisatie van Almere 2.0 onder meer een gezamenlijk Fonds Verstedelijking Almere ingesteld. 2016 stond in het teken van de kanteling van visievorming naar uitvoering. Waar in 2015 nog een voorzichtige start werd gemaakt met het vaststellen van de Jaarprogramma's 2015 en 2016, is in 2016 de uitvoering van deze projecten daadwerkelijk van start gegaan. Bovendien is de werkwijze in 2016 verlegd naar het werken langs vijf programmalijnen inclusief een bijbehorende governance structuur.

Programmalijnen

Om het in de Structuurvisie Amsterdam Almere Markermeer geschetste toekomstperspectief, de bijbehorende ambities en de strategie zoals ontwikkeld in de Lange termijn Investerings Strategie Almere (LISA), te bewerkstelligen wordt de komende jaren ingezet op een vijftal programmalijnen². Deze programmalijnen zijn in 2016 uitgewerkt en in een meerjarenprogramma 2017-2021 opgenomen. Voor elk van deze programmalijnen is een Programmaplan opgesteld waarin naast beleidsmatige inzet ook een aantal sleutelprojecten is opgenomen. Deze sleutelprojecten worden (deels) mogelijk gemaakt met een bijdrage vanuit het FVA en zijn opgenomen in het Jaarprogramma 2017. De programmalijnen inclusief Sleutelprojecten:

1. Versterken Hart van de Stad

- Knooppunt Station Almere Centrum en omgeving
- Almere Centrum
- Rondje Weerwater
- Floriade

2. Versterken leer- en werkomgeving

- Flevocampus
- Internationaal Onderwijs

3. Energy on upcycling

- Stad zonder Gas
- Energy on Upcycling

4. Versterken verblijfsplekken, cultuur, recreatie en toerisme

- Nationaal Park Nieuw Land, Almeerse Poort Oostvaardersplassen
- Kustzone Almere Poort/Duin

5. Vernieuwend wonen

- Jaarlijks Experiment

In dit Jaarverslag wordt er al wel gerapporteerd over de inhoudelijke voortgang van de Sleutelprojecten. Omdat er in 2016 nog geen middelen vanuit het FVA mee gemoeid zijn vindt er, met uitzondering van Sleutelprojecten die voortbouwen op projecten uit 2015 en 2016, geen financiële verantwoording plaats.

2. De inspanning om de Almere 2.0 opgave te bewerkstelligen is breder dan alleen de vijf Programmalijnen. De woningbouwopgave wordt uitgevoerd door de gemeente Almere. Om de binnenstedelijke bereikbaarheid op het niveau van een stad van 300.000+ mensen te brengen wordt gewerkt onder regie van de provincie Flevoland en met bijdragen van het Rijk, de provincie en de gemeente. Er wordt doorlopend gewerkt aan het groen-blaauwe casco van de stad in samenwerking met de partners, etc. In deze paragraaf wordt alleen gerapporteerd over het FVA.

5

Programmaliijn 1: Versterken hart van stad

Om Almere op de lange termijn een rol als onderscheidende kern binnen de grootstedelijke regio Amsterdam te laten vervullen, krijgt het hart van de stad de komende jaren een forse impuls. Er wordt toegewerkt naar een centrum met een voorzieningenniveau dat hoort bij een stad van 200.000 tot 300.000 inwoners. Het gebied wordt zichtbaar en voelbaar als hart van de stad, zal een sterkere regionale betekenis krijgen en wordt dé ontmoetingsplek voor zowel bewoners als bezoekers.

Bestaande ontwikkelingen

Het Rijksvastgoedbedrijf, Rijkswaterstaat en de gemeente Almere werken ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid gezamenlijk aan het gebied ten zuiden van het Weerwater (Centrum-Weerwater)³. De A6 wordt in dit gebied verbreed en voorzien van een hoofd- en parallelrijbanen structuur. Het afgelopen jaar is de aanbestedingsprocedure voor dit deel van de A6 doorlopen. Eind 2016 is met de uitvoering van de werkzaamheden gestart.

In dit gebied zal ook de wereldduinbouwtoonstelling Floriade Almere 2022 plaatsvinden. Deze editie van de wereldexpo staat in het teken van Growing Green Cities en gaat over de urgente vraagstukken die samenhangen met de mondiale verstedelijking, zoals voedselvoorziening, klimaatverandering en energiewinning. De Floriade zal fungeren als 'living lab'; een proeftuin voor onderzoek naar innovatieve systemen binnen een aantal nationale topsectoren op dit gebied. Het masterplan Floriade is in 2015 vastgesteld door de raad van Almere. Hiermee ligt de ruimtelijke hoofdstructuur van zowel de Wereldexpo als de daaropvolgende gebiedsontwikkeling vast. Ook is de Floriade BV voor de organisatie van het evenement opgericht.

De komende jaren wordt er vanuit het Programma Versterken Hart van de Stad verder gewerkt aan deze 'bestaande ontwikkelingen' en worden deze ontwikkelingen versterkt met de ontwikkeling van een aantal sleutelprojecten. Deze projecten zijn:

- Het versterken en grootscheeps vernieuwen van het station en de stationsomgeving.
- Het economisch en recreatief activeren van het Weerwater (en haar oevers).
- Het versterken van Almere Centrum.
- Het werken aan een betere verbinding (zowel fysiek als programmatisch) in en tussen de onderdelen van het totale 'hart van de stad' gebied (van Noordzijde Station tot en met bedrijventerrein de Steiger (incl. het toekomstige Floriade-terrein)).

Voor 2016 zijn vanuit het FVA middelen beschikbaar voor het sleutelproject Weerwater en procesgeld voor voorbereidings- en implementatiekosten voor het programma.

Bedragen x € 1.000

	Begroting	Realisatie	Resultaat
1 Versterken hart van de stad	2016	2016	2016
1.0 Proceskosten programmaliijn 1	-100	-97	3
1.1 Rondje weerwater	-3.386	-239	3.147
Totaal programmaliijn 1	-3.486	-336	3.151

3. Deze samenwerking komt voort uit de Werkmaatschappij Almere Centrum Weerwater (WACW). Het Bestuurlijk Overleg ACW is in 2016 ontmanteld. Het Bestuurlijk Overleg zal deels worden voortgezet met als scope de A6 en ontwikkelingen rondom de A6.

5.1 Voorbereiding- en implementatiekosten

Begin 2016 is € 100.000 beschikbaar gesteld voor de voorbereiding en ontwikkeling van Programmalijn 1. De activiteiten in Programmalijn 1 zijn conform planning verlopen en zijn nagenoeg geheel aangewend:

- Vanaf januari tot en met juni is het Programmaplan opgesteld en vastgesteld.
- De aanvragen voor het Jaarprogramma 2017 zijn opgesteld en ingediend bij de Gemeenteraad en Provinciale Staten die het vervolgens hebben vastgesteld.
- Er wordt samen met partners uit de stad gewerkt aan de invulling en uitwerking van de sleutelprojecten.
- Met diverse initiatiefnemers in de stad en regio wordt bezien of initiatieven een bijdrage kunnen leveren aan de doelstellingen van het programma.
- Bij het vaststellen van het Jaarprogramma 2017 zijn door de Fondsbeheerder voorwaarden verbonden aan de inzet van middelen (dekking van de beheerkosten). Reeds in 2016 is er gewerkt aan het voldoen aan deze voorwaarden.

In Programmalijn 1 is een aantal sleutelprojecten benoemd. Deze zijn in het Jaarplan 2017 FVA voor de eerste keer, met uitzondering van het Weerwater dat al in het Jaarprogramma 2015 stond beschreven, opgenomen. Vanaf het gereedkomen van het Programmaplan en de aanvragen jaarplan 2017 is gewerkt aan de sleutelprojecten. Hieronder wordt aangegeven welke activiteiten in 2016 hebben plaatsgevonden.

5.2 Weerwater

Het Weerwater is het centraal gelegen water van Almere. Het Weerwater moet dé plek worden waar Almeerders komen om te sporten, te recreëren en elkaar te ontmoeten. Bestaande wandel- fiets en sportroutes rond het Weerwater worden aaneengesloten en van een uniforme en bijzondere uitstraling voorzien. Daarnaast wordt een iconische brug aangelegd tussen Filmwijk en het gebied waar de wereldexpo Floriade plaats heeft en waar ook de toekomstige Floriadewijk wordt gerealiseerd. Het Weerwater is hiermee de verbindende schakel tussen Almere Centrum en de Zuidoever van het Weerwater.

In de oorspronkelijke planning uit de aanvraag FVA was gepland dat in 2015 de selectie, het ontwerp en de aanbesteding van de brug zou plaats vinden. Dat bleek zeer ambitieus. In het Plan van Aanpak (januari 2016) is opgenomen dat tot en met september de programmatische visie, het VO inrichtingsontwerp en het DO inrichtingsontwerp worden opgeleverd. Daarna wordt het schetsontwerp uitgewerkt in inrichtingsplannen en wordt de Weerwaterbrug aanbesteed. De programmatische visie is inmiddels opgeleverd en het bijhorende inrichtingsplan is financieel doorgerekend. Het meerjarig uitvoeringsplan is gereed, met een focus op 2017. Op basis hiervan is de aanvraag voor de meerjarige bijdrage FVA ingediend, alsmede ook de aanvraag 2017. De € 3.427.000 aan middelen wordt toegekend zodra is aangetoond dat beheerkosten van het rondje en de brug gedekt zijn of worden. Op dit moment wordt uitgezocht wat deze lasten zijn en wordt gewerkt aan een voorstel hoe deze lasten te dekken.

Vanaf de periode van indienen aanvraag 2017 tot nu is gewerkt aan de verdere voorbereidingen en planvorming voor de diverse onderdelen, deelgebieden van het Weerwater. Voor de brug is een aanbestedingsstrategie opgesteld. Het tracé wordt verder uitgewerkt in inrichtingsplannen voor de deelgebieden. Voor herinrichting van de Esplanade wordt, samen met betrokken partners uit de stad een PVE opgesteld. In januari/februari 2017 wordt in een aantal workshops met de stad een herinrichtingsplan uitgewerkt. Daarnaast wordt gewerkt aan een programmeringskalender voor 2017 (voor de oevers en voor het Weerwater).

In 2016 zijn dus alleen kosten voor planvorming van de brug en het Rondje Weerwater gerealiseerd (€239.000). De planning voor de aanbesteding en aanleg van de brug is doorgeschoven naar 2017 en 2018, waardoor de investeringsmiddelen voor 2016 ook doorschuiven naar 2017.

5.3 Station (en omgeving)

Voor de voortgang van het sleutelproject Station (en omgeving) is gewerkt aan de uitwerking van een drietal scenario's, in een gezamenlijk traject met alle benodigde en betrokken partners. Hiervoor is door de gemeente Almere in 2016 ca. € 100.000 aan eigen middelen ingezet. Een proces van scenario-ontwikkeling en Value Engineering (onder leiding van ProRail) is met elkaar doorlopen. Dit heeft geresulteerd in een aantal bestuurlijke afspraken per december 2016. NS, ProRail, Klepierre, de Provincie Flevoland en de gemeente Almere hebben afgesproken met elkaar en met gedeelde kosten een traject in te gaan om te komen tot een gezamenlijk voorkeursscenario voor ontwikkeling van het station en stationsgebied. Doelstelling hierbij is om in 2017 hierover met elkaar een intentie- of samenwerkingsovereenkomst te sluiten voor de verdere planuitwerking van dit voorkeursscenario.

5.4 Almere Centrum

Voor het versterken van routes en pleinen in Almere Centrum, waarvoor vanaf 2017 geld beschikbaar is gesteld vanuit het FVA, is in 2016 gewerkt aan een aantal (gemeentelijke) beleidsissues die hier voorwaardelijk voor zijn. En is een koppeling gelegd met de in het Programmaplan Versterken Hart van de Stad geprioriteerde opgave: het verdichten van Almere Centrum door met name het toevoegen van woningbouw (voor specifieke doelgroepen) in dit gebied. Er is een ruimtelijk ontwikkelingskader voor Almere Centrum in de maak waarbij de koppeling tussen verdichting en versterken routing en pleinen wordt gelegd, redenerend vanuit de ruimtelijke kwaliteit van het gebied en de beoogde versterking van het hart van de stad. Dit ruimtelijk kader wordt in begin 2017 opgeleverd en dient dan als basis voor ruimtelijke doorontwikkeling van Almere Centrum. Mede op basis hiervan kan dan verder invulling worden gegeven aan het versterken van routes en pleinen in Almere Centrum.

Daarnaast is in 2016 in samenwerking tussen een groot aantal partners binnen Almere Centrum, de gemeente en de Floriade BV. de inhoudelijke wisselwerking, programmatische versterking tussen Almere Centrum en de wereldexpo Floriade verder in beeld gebracht. En zijn afspraken voorbereid over de wederzijdse versterking van deze onderdelen voor elkaar en versterking hierdoor van het Hart van de Stad. Deze afspraken krijgen in 2017 verder beslag en zullen zowel tijdens de making-of van de Floriade als ook na de wereldexpo van toegevoegde waarde blijken.

6

Programmaliijn 2: Versterken leer- en werkomgeving

Een sterke, diverse en kwalitatief hoogwaardige onderwijsstructuur is een levensader voor elke stad. Almere is een stad waar alle mensen hun talenten optimaal kunnen ontwikkelen, een leven lang. Een stad waar het onderwijs naadloos aansluit op de arbeidsmarkt, waar ondernemerschap en innovatie floreren en waar Almeerse jongeren in hun eigen stad kunnen blijven wonen om te studeren. Een stad waar kennisinstellingen, bedrijven, studenten en werknemers zich graag willen vestigen omdat hier altijd goede werknemers te vinden zijn, er een innovatief en ondernemend klimaat heerst en in samenwerking wordt gewerkt aan nieuwe kennis en producten. Goed onderwijs betekent economische groei van een stad en een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en (jonge) mensen. Op deze manier draagt deze programmaliijn bij aan de versterking van de internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel.

De projecten die in 2016 onder deze programmaliijn vallen zijn Floriade Werkt! en Op weg naar kennisstad Almere, daarnaast is er nog sprake van voorbereidings- en implementatiekosten. In 2017 zal hier het Sleutelproject FlevoCampus aan worden toegevoegd. Hieronder wordt per project uiteengezet welke ontwikkelingen er zijn geweest en wat de verwachte ontwikkelingen zijn voor 2017.

Bedragen x € 1.000

2 Versterken leer- en werkomgeving	Begroting	Realisatie	Resultaat
	2016	2016	2016
2.0 Proceskosten programmaliijn 2	-100	-100	0
2.1 Floriade Werkt!	-2.000	-140	1.860
2.2 Op weg naar Kennisstad Almere	-105	-83	22
Totaal programmaliijn 2	-2.205	-324	1.881

6.1 Voorbereiding- en implementatiekosten

Begin 2016 is € 100.000 beschikbaar gesteld voor de voorbereiding en ontwikkeling van Programmalijn 1. De activiteiten in Programmalijn 2 verlopen conform planning:

- Peter van Lieshout is als extern aanjager benoemd. Er zijn gesprekken gevoerd met de volgende partijen: schoolbesturen in Almere, Lectoren actief binnen Windesheim, de EDDBA, TNO, ministeries en Planbureau voor de Leefomgeving. Op basis hiervan is met de bestuurders het programmaplan opgesteld.
- Vanaf januari tot en met juni is het Programmaplan inclusief meerjarenprogramma opgesteld en vastgesteld.
- De aanvraag voor het Jaarprogramma 2017 van het sleutelproject is opgesteld en ingediend en is vastgesteld door Gemeenteraad en Provinciale Staten:

6.2 FlevoCampus

Flevoland vormt met zijn vruchtbare grond, goede infrastructuur en professionele landbouw een unieke plek in de wereld. In Almere wordt een nieuw kenniscluster gevormd, een wetenschappelijke praktijkwerkplaats die Almere, en daarmee Flevoland, toonaangevend maakt in het adresseren van mondiale vraagstukken op het gebied van voedsel. De Flevocampus zorgt voor een toevoeging aan de bestaande kennisinfrastructuur binnen de Metropoolregio Amsterdam. Het versterkt het economisch profiel van Almere en de regio door het aantrekken van (internationale) bedrijven en kenniswerkers. In het gebied Almere Centrum Weerwater en meer specifiek het Floriadeterrein is ruimte en gelegenheid om een academische leer- en werkomgeving te creëren, gericht op vraagstukken rondom Feeding the City. Samen met partners (onderwijsinstellingen, provincie en bedrijfsleven) wordt gewerkt aan een verzamelplek voor gerichte samenwerking rondom onderzoek en innovaties op gebied van voedsel. Er wordt tevens verbinding gemaakt met de topsectoren Agri&Food, Tuinbouw & Uitgangsmaterialen en Life Sciences & Health.

In 2016 zijn vooral activiteiten uitgevoerd om er zorg voor te dragen dat in 2017 een 'vliegende start' kan worden gemaakt met dit Sleutelproject. Er is een brede coalitie van partijen gevormd (hogescholen, universiteiten, TNO, bedrijfsleven en overheden) die zich vanaf 2017 aan de Flevocampus verbinden. Er is een kwartiermaker wordt aangesteld om de nieuw te vormen organisatie in te richten. Adviesbureau Twynstra & Gudde is gevraagd advies uit te brengen over de governancestructuur van de nieuw op te richten organisatie (gereed begin 2017). De financiële overeenkomsten met partijen voor de worden op dit moment opgesteld en uiterlijk in januari 2017 getekend.

Op 10 januari 2017 is het officiële startschot gegeven van de . In 2017 zal de organisatie(vorm) van de gestalte krijgen, worden de voorbereidingen getroffen voor de landing van de fysieke campus, wordt het inhoudelijk programma verrijkt en verdiept en zullen activiteiten en bijeenkomsten plaats vinden.

6.3 Internationaal Onderwijs

Vanuit de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is de afgelopen maanden gewerkt aan een Deltaplan Internationaal Onderwijs om de uitbreiding van het aanbod aan internationaal onderwijs in de regio op korte termijn aan te jagen. De aanleiding hiervoor is het gebrek aan plekken op internationale scholen in de regio en het directe negatieve effect daarvan op de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat. De internationalisering van Amsterdam en de Metropoolregio Amsterdam (MRA) gaan dusdanig snel dat ieder jaar weer nieuwbouw en uitbreiding van publiek- en privaat onderwijs nodig is.

Bedrijven geven aan dat gebrek aan internationaal onderwijs op dit moment één van de grootste knelpunten is om internationaal talent te werven. Internationaal onderwijs is volgens het Deltaplan een cruciale succesfactor voor vestiging van nieuwe bedrijven. Met het Deltaplan wordt uitbreiding aangejaagd en vindt er een sterke lobby vanuit de MRA richting het Rijk plaats om aandacht en actie te vragen voor dit groeiende probleem in de regio. De urgentie om het tekort aan internationaal onderwijs op te lossen is groot en wordt versterkt door Brexit. Zelfs als alle concrete plannen en intenties in de MRA regio op het gebied van uitbreiding worden gerealiseerd, blijft er in 2020 een capaciteitstekort aan internationaal onderwijs in de hele MRA.

In 2016 is de gemeente Almere, samen met de reeds aanwezige internationale scholen in Almere (ASG en het Bakken) gestart met het opstellen van een businesscase voor nieuwe huisvesting voor het internationaal onderwijs. Doel is de realisatie van één locatie voor het basis- en voortgezet internationaal onderwijs waarbij bovendien het aantal leerlingen kan groeien. De businesscase is begin januari 2017 gereed. Begin 2017 zal conform het verzoek van de gemeenteraad (motie RG-263⁴), de businesscase voor de internationale campus met de raad worden besproken. Er zal bekeken worden of dit project naar voren gehaald kan worden en hiervoor zal de besluitvorming worden voorbereid. Ook zal aan de hand van de businesscase het huisvestingsconcept en het programma van eisen verder worden uitgewerkt.

4. Om de businesscase Internationale Campus Almere Poort met de raad te bespreken zodra de businesscase gereed is en bij deze bespreking aan te geven of er mogelijkheden zijn om het project voor een Internationale Campus in Almere Poort naar voren te halen om zodoende de aantrekkingskracht als vestigingsplaats voor internationale bedrijven en expats met hun familie te vergroten

6.4 Floriade Werkt!

Met het economisch programma “Floriade Werkt!” wordt het regionale bedrijfsleven verbonden met de (inter-nationale sectoren Agri&Food en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. Tijdens de “making of” periode van de Floriade wordt een business to business programma gefinancierd. Het programma kan bestaan uit innovatievouchers, het uitschrijven van prijsvragen, het organiseren van business to business ontmoetingen en business to knowlegde ontmoetingen, het aanbieden van een fysieke experimenteerruimte, symposia, enz. Het programma staat open voor alle bedrijven en instellingen, mits er tenminste één Flevolandse MKB onderneming bij is betrokken. Op het toekomstige evenemententerrein wordt een fysieke innovatiewerkplaats gerealiseerd, waar aan bedrijven en instellingen een podium wordt gegeven om te netwerken en te experimenteren.

Binnen het project is € 1 miljoen beschikbaar voor het instrument “De Nadere Regel Floriade Werkt! 2016-2022” en € 1 miljoen voor 3 Challenges. Naar verwachting zullen pas de eerste aanvragen voor de Nadere Regel worden gedaan als de Innovatiewerkplaats van de provincie Flevoland is gerealiseerd, dus niet eerder dan najaar 2017. Er is wel interesse getoond door een aantal partijen, maar dit heeft nog niet geleid tot subsidieaanvragen. De reeds gemaakt kosten in 2016 hebben voornamelijk betrekking op de voorbereidingswerkzaamheden voor de eerste Challenge die januari 2017 is gestart. Het restant budget zal in de komende jaren aangewend gaan worden. Fasering van de middelen in de begroting vindt plaats bij het volgende Meerjarenprogramma.

De voorbereidingen zijn getroffen voor de eerste Challenge met als thema “Voeding en Gezondheid”. Op 9 december 2016 heeft de kick-off plaatsgevonden voor de eerste Challenge (onderwerpen: Slim bodemgebruik, Duurzame voedselketen, Slimme voeding). Er is een aansprekende jury aangesteld en de Challenge wordt begeleid door een team van experts. De website www.floriadewerkt.nl is gelanceerd. Op 1 juni 2017 zullen de drie winnaars bekend worden gemaakt uit de categorieën studentondernemers, Flevolandse MKB-bedrijven en (inter)nationale samenwerkingsverbanden.

6.5 Op weg naar kennisstad Almere

Er wordt een lectoraat Growing Green Cities en een leerstoel ingericht op de verbinding tussen de metropolitane voedselvoorziening en de groene infrastructuur. In 2016 is een lector aangesteld en hebben vooral voorbereidende werkzaamheden plaatsgevonden.

- De lector is per 1 oktober aangesteld voor 2 dagen in de week. De lector is gestart met de nadere verkenning van de invulling van het onderzoek en doet een ronde langs de daarvoor relevante partijen. Het onderzoeksprogramma zal uiterlijk het eerste kwartaal van 2017 zijn afgerond. De inauguratie van de lector is gepland in het derde kwartaal van 2017 waar het onderzoeksvoorstel en –plan wordt gepresenteerd.
- De lector is inmiddels nauw betrokken bij de ontwikkelingen en voorbereidingen voor de eerste stappen richting de programmatische vulling worden op deze manier gezet.
- Er worden drie promovendi aangesteld die alle drie zorgen voor het opleveren van een promotieonderzoek. De eerste promovendus wordt per 1 januari 2017 aangesteld. De voorbereiding voor de werving en aanstelling van de andere 2 promovendi loopt.
- Door de beoogde leerstoelgroep bij de Wageningen UR wordt gewerkt aan het opstellen van een opzet voor een onderzoeksplan en een profiel voor de beoogde hoogleraar. Hierin wordt gekeken of er een koppeling gemaakt kan worden met de Stichting Han Lammers om zo de naam Han Lammers voor de leerstoel te kunnen behouden.

De aanstelling van de lector heeft 1 kwartaal later dan beoogd plaatsgevonden. Dit houdt in dat de einddatum van het project niet in 2020 is, maar doorloopt in het eerste kwartaal van 2021. De bijbehorende middelen (€ 22.000) faseren hierdoor ook licht. Vanaf 2017 zal dit project opgaan in het Sleutelproject Flevocampus. De activiteiten die beoogd waren bij dit project worden onverkort overgenomen binnen de Flevocampus.

Programmaliijn 3: Energy on Upcycling

De Noordvleugel is ambitieus op het gebied van energie en de verwerking van afval. Binnen Almere wordt de lat hoog gelegd op twee onderdelen. Het streven is om in 2022 zowel energieneutraal als afvalloos te zijn. Almere wordt een stad waar zoveel mogelijk energie wordt benut uit hernieuwbare bronnen en waar afval wordt gebruikt als grondstof. Kennis die in Almere wordt opgedaan wordt gedeeld met de partners in de Noordvleugel.

De projecten die in 2016 onder deze programmalijn vallen zijn het Energiefonds, het en het Transitieprogramma stedelijke grondstoffen. In 2017 zullen hier de Stad zonder Gas en Opwaarderen Reststromen aan worden toegevoegd. Hieronder wordt per project uiteengezet welke ontwikkelingen er zijn geweest en wat de verwachte ontwikkelingen zijn voor 2017.

Bedragen x € 1.000

	Begroting	Realisatie	Resultaat
3 Energy on upcycling	2016	2016	2016
3.0 Proceskosten programmalijn 3	-100	-86	14
3.1 Energiefonds	-322	-68	254
3.2 Upcycle Centrum	-1.000	0	1.000
3.3 Transitie stedelijke grondstoffen	-520	-123	397
3.4 Laadstations Zero Emissie Busvervoer	-2.000	0	2.000
Totaal programmalijn 3	-3.942	-277	3.665

7.1 Voorbereiding- en implementatiekosten

Per programmalijn zijn voorbereiding- en implementatiekosten toegekend. Voor programmalijn 3 betreft dit € 100.000 beschikbaar. Dit budget is op €14.000 na aangewend. Vanuit dit budget zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Programmaplan is opgesteld en vastgesteld.
- Voor vier sleutelprojecten zijn aanvragen voor het Jaarprogramma 2017 ingediend en vastgesteld door Gemeenteraad en Provinciale Staten.
- Bij het vaststellen van het Jaarprogramma 2017 zijn door de Fondsbeheerder voorwaarden verbonden aan de inzet van middelen (dekking van de beheerkosten). Op dit moment wordt gewerkt aan het voldoen aan deze voorwaarden.
- De lopende projecten zijn ondergebracht in de programmalijn Energy on Upcycling.
- Er wordt gewerkt aan de invulling en uitwerking van de sleutelprojecten. Hiervoor is een Uitvoeringsplan opgesteld, waarin de aanpak, governance en outcome zijn vastgelegd.
- De resterende €14.000 wordt in 2017 aangewend voor het aanstellen van een externe aanjager.

7.2 Energiefonds

Via het Energiefonds kunnen bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties voor vernieuwende energieprojecten (aanvullende) financiering aanvragen in de vorm van leningen. Hierbij werkt de gemeente Almere samen met de Stichting Volkshuisvesting Nederland.

In 2016 hebben er activiteiten plaatsgevonden om de verschillende doelgroepen (scholen, verenigingen, bewoners en bedrijven) te informeren over het Energiefonds. De leningsfaciliteit is vormgegeven in 2 leningsvormen, waarbij het administratief beheer bij de gemeente Almere is ingeregeld: duurzaamheids- en stimuleringsleningen van totaal € 4,15 miljoen (kosten € 335.000) en een revolverende leaseconstructie voor PV panelen ter grootte van € 1 miljoen (kosten € 400.000). Daarbij heeft de raad € 265.000 beschikbaar gesteld voor ondersteunende inzet en maatregelen. Besluitvorming hierover is afgerond op 15 december 2016 in de gemeenteraad. De uitvoering van het Energiefonds loopt circa een jaar achter op planning, maar wordt verder conform aanvraag uitgevoerd. Door de opgelopen vertraging is het budget (€0,3 miljoen) niet geheel aangewend. Het restant budget wordt vanaf 2017 aangewend.

7.3 Transitieprogramma Stedelijke Grondstoffen

Het transitieprogramma Stedelijke Grondstoffen betreft een onderzoeksprogramma om biologisch reststromen om te vormen tot grondstof en zo economische waarde te creëren. In 2016 is het deelproject 'producten van natte biomassa' uitgevoerd. Begin 2016 is gestart met een nadere uitwerking van het business model om een organisatie neer te zetten voor het ontwikkelen van producten uit reststromen uit de stad. De opzet zal in eerste instantie als een pilot project gedurende een aantal jaren in de vorm van een projectorganisatie plaatsvinden onder de naam "Grondstoffen Collectief Almere", kortweg GCA. In 2016 is tevens een serie producten ontwikkeld. De ontwikkeling, productie en levering van papier uit waterplanten is al in volle gang in samenwerking met ondernemers en kennisinstellingen. Ook zijn er oxatur-eilandjes en bankjes van biocomposiet geplaatst. Andere toepassingen worden momenteel onderzocht samen met ondernemers in Almere.

De beoogde aanschaf van een waterplantendroger heeft nog niet plaatsgevonden en is voorzien in 2017. In plaats van machinaal te drogen is het accent vooralsnog komen te liggen op het natuurlijk drogen (inkuilen, balen) van biomassa met de daarbij behorende apparatuur. Ook is er in het kader van de oprichting en samenwerking binnen de GCA mogelijkheden ontstaan om met partijen uit Almere zelf te maaien en drogen. Dit leidt tot reductie van de operationele kosten. Vanaf 2017 gaat dit project op in het Sleutelproject Opwaarderen Reststromen.

7.4 Upcycle Centrum

In het kader van 'stad zonder afval' wordt een nieuw te bouwen recycleperron opgewaardeerd tot zogenaamd upcycle centre. De 'plus' van het upcyclecentrum wordt onder meer gebruikt voor realiseren van het bouwen en beschikbaar stellen van een experimenteerruimte voor startende upcycle ondernemers, een educatieruimte en een duurzame overkapping.

De ontwerpfase van het Upcycle station is afgerond. De bouw van het Upcycle station is gekoppeld aan het Recycle-perron Almere Haven. Oplevering daarvan was medio 2016 voorzien. Door vertraging in de planvorming van het recycleperron is ook het vertraagd. De bouw is inmiddels gegund en start in februari 2017; verwachte oplevering is in het najaar van 2017. De acquisitie voor de bedrijfsruimten is inmiddels gestart. De inrichting van het centrum zal plaatsvinden met materialen, die ingezameld worden op de huidige perrons. De middelen vanuit het fonds zijn bestemd voor de inrichting van het perron, de educatieruimte en de ontwikkeling van een iconische duurzame overkapping waarmee energie wordt opgewekt. Deze worden in 2017 voorzien. Vanaf 2017 gaat dit project op in het Sleutelproject Opwaarderen Reststromen.

7.5 Laadstations Zero Emissie Busvervoer

In het Jaarprogramma 2016 is € 2 miljoen opgenomen voor het project Zero Emissie Busvervoer. Het vervoerbedrijf Syntus heeft de aanbesteding voor de Concessie busvervoer Almere 2018-2027 gewonnen. Aan het bedrag vanuit het FVA zijn voorwaarden gekoppeld: om in aanmerking te komen voor de subsidie moet ongeveer de helft van het minimum vervoeraanbod in de stadsdienst zero emissie uitgevoerd worden. Syntus voldoet, ondanks de inzet van Zero Emissie bussen, niet aan deze voorwaarde. Uit overleg met Syntus is gebleken dat Syntus ook niet op korte termijn met een voorstel zal komen, dat voorziet in de gestelde ambitie. De conclusie is dat het project 'Laadinfrastructuur voor Zero Emissie Busvervoer' uit het FVA jaarprogramma 2016 niet als zodanig uitgevoerd wordt. Volgens de afspraken zoals gemaakt in het Overleg Almere 2.0 zal het budget daarom terugvallen naar het FVA en is vanaf het Jaarprogramma 2018 opnieuw in te zetten.

7.6 Stad zonder gas – aanboren ultradiepe aardwarmte (vanaf 2017)

Met dit project wordt de warmtevraag van Almere verduurzaamd door onderzoek naar - en proefboringen van - ultradiepe aardwarmte, gekoppeld aan het stadsverwarmingnet. Dit project maakt tevens onderdeel uit van het MRA programma 'Grand Design Warmte'

In 2016 is in door TNO en het ministerie van EZ een eerste onderzoek uitgevoerd naar de potenties voor het aanboren van ultradiepe aardwarmte (op een diepte van 4 tot 6 km) in Almere. Met name de westkant van de stad lijkt kansrijk. Omdat de afname van energie en warmte 'op locatie' door het stadswarmtenet van de stad en de regio impliciet is gezekerd, is Almere ook voor het rijk een kansrijke pilot om ervaring op te doen met deze vorm van energieproductie. Met behulp van het FVA gaat dit project vanaf 2017 van start.

7.7 Opwaarderen Reststromen

Competitie Upcycle City

In dit project wordt het bedrijfsleven uitgedaagd om de reststromen van de stad te verwaarden naar nieuwe grondstoffen en producten, met het doel om nieuwe economische bedrijvigheid te creëren en werkgelegenheid, ook voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Het project maakt onderdeel uit van de Innovatieagenda Almere en is in 2016 geheel voorbereid. Het college heeft op 6 december 2016 ingestemd met de opzet van de Competitie Upcycle City. De competitie is gestart op 11 januari 2017. De competitie is een prijsvraag in de vorm van aanbesteding, waarbij de winnaar het recht heeft om als eerste te onderhandelen over het plan en dit in een overeenkomst met de gemeente vast te leggen.

Citylab Stedelijke Grondstoffen

Doel van dit sleutelproject is het creëren van een gecontroleerd regelluw testgebied op De Steiger en het Floriadegebied, waar de lokale, regionale en landelijke overheden en bedrijven kunnen experimenteren met het opwaarderen van reststromen naar nieuwe grondstoffen en producten. Hiermee wordt een opvolgmilieu ontwikkeld voor het , die in 2017 wordt opgeleverd. Het project draagt in belangrijke mate bij aan het ontwikkelen van nieuwe economische bedrijvigheid en herontwikkeling / transformatie van het oudste bedrijventerrein van de stad.

In 2016 zijn eerste verkenningen uitgevoerd naar de kansen voor dit project. In 2017 zal het project starten met o.a. een Ondernemersbijeenkomst De Steiger, met eigenaren van leegstaande panden, de inrichting van een Community of Practice (Landelijke pilot gezamenlijke leerschool EZ – I&M, provincie, Almere en ondernemers), een plan voor herstructurering van De Steiger met inzet van het provinciaal herstructureringsfonds en in samenspraak met het (lokale) bedrijfsleven uitwerken van een stimuleringspakket en kaders voor de testomgeving.

Terugdringen Voedselverspilling

Bottom-up programma om met lokale producenten en distributeurs te komen tot het terugdringen van voedselverspilling en omzetten van reststromen uit voedsel tot nieuwe grondstoffen en producten, gebruik makend van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Onderdeel van het project vormt de opzet van een communitysuper.

Het afgelopen jaar is gebouwd aan het 'community' gedeelte van de supermarkt gedachte. Dit is gedaan in Almere Buiten gezien de lokale telers en (sociale) ondernemingen die daar gevestigd zijn, wat heeft geresulteerd in een samenwerkingsverband genaamd 'Buitengewoon'. Buitengewoon is een platform van bedrijven en bewoners van Almere dat zich richt op het tegenaan van voedselverspilling door overschotten te leiden naar mensen die dit het hardst nodig hebben. Het is in die zin een keten met diverse schakels. Geen staand fysiek gebouw maar een samenwerkingsverband/netwerk tussen Doenersdreef, Weet hoe je leeft, Voedselloket, Regelrecht van de Boer en de gemeente Almere. In 2017 zal dit een vervolg krijgen in de organisatie van een Voedseltafel Almere met partijen in de keten (producenten, distributeurs en detailhandel).

8

Programmaliijn 4: Versterken verblijfsplekken, cultuur, recreatie en toerisme

Eén van de grote kwaliteiten van de Noordvleugel ten opzichte van andere stedelijke regio's in Europa is de toegang tot grote groen- en recreatiegebieden. Over tien jaar kent Almere een aantal plekken in en om de stad die de stad zelf én de Noordvleugel van de Randstad naar een hoger niveau brengen. Plekken die de stad en de regio aantrekkelijker maken als verblijfsgebied, als recreatiegebied en die het toerisme bevorderen. Met de wereldtentoonstelling Floriade is in een plek in wording aan het Weerwater die ook na het evenement van grote waarde blijft. Nationaal Park Nieuw Land behoort straks met de Veluwe en de Wadden tot de bekendste en tevens goed toegankelijke natuurgebieden van Nederland. Binnen de grenzen van Almere is er gelegenheid om een aantal grote festivals en bovenlokale sportvoorzieningen te organiseren. Binnen deze lijn wordt alert flexibel ingespeeld op kansen die zich voordoen. Hierbij geldt wel dat sprake moet zijn van meerwaarde voor de stad en de Noordvleugel.

Er is één project dat in 2016 onder deze programmaliijn valt: Pampushout Zuid. Daarnaast is er sprake van voorbereidings- en implementatiekosten. In 2017 zullen hier de Sleutelprojecten Kustzone Poort en Almeerse Poort tot Nationaal Park Nieuw Land / Oostvaardersplassen aan worden toegevoegd. Hieronder wordt per project uiteengezet welke ontwikkelingen er zijn geweest en wat de verwachte ontwikkelingen zijn voor 2017.

Bedragen x € 1.000

4	Verblijfsplekken: cultuur, recreatie en toerisme	Begroting 2016	Realisatie 2016	Resultaat 2016
4.0	Proceskosten programmaliijn 4	-100	-100	0
4.1	Pampushout Zuid	-1.215	-64	1.151
	Totaal programmaliijn 4	-1.315	-164	1.151

8.1 Voorbereiding- en implementatiekosten programmalijn

Begin 2016 is € 100.000 beschikbaar gesteld voor de voorbereiding en ontwikkeling van Programmalijn 4.

De activiteiten in Programmalijn 4 verlopen conform planning en de middelen zijn volledig aangewend:

- Vanaf januari tot en met juni is het Programmaplan opgesteld en vastgesteld.
- Voor de Kustzone Poort is het programma verder uitgewerkt als onderdeel van de integrale gebiedsontwikkeling, in overleg met partners in het gebied.
- De twee aanvragen voor het Jaarprogramma 2017, Kustzone Poort/Duin en Nationaal Park Nieuw Land - Oostvaardersplassen, zijn opgesteld en ingediend en vastgesteld door Gemeenteraad en Provinciale Staten.
- De Plannen van Aanpak voor de sleutelprojecten Kustzone Poort/Duin en Nationaal Park Nieuw Land - Oostvaardersplassen zijn uitgewerkt in conceptvorm. Deze zullen in het eerste kwartaal 2017 worden vastgesteld door het bestuurlijk duo.

Er is een Plan van Aanpak opgesteld voor de in te zetten procesgeldten ten behoeve van het 'kraamkamerproject' cultuur in het centrum in 2017.

8.2 Almeerse Poort Nationaal Park Nieuwland (vanaf 2017)

De Oostvaardersplassen met de omliggende natuurgebieden Dit gebied trekt grote belangstelling van zowel de binnenlandse als buitenlandse bezoeker voor het beleven van deze nieuwe natuur. Er zijn mogelijkheden om de Oostvaarderplassen verder recreatief te ontwikkelen. Zo wordt onder meer een aanvraag voorbereid voor de status van Nationaal Park voor de Oostvaardersplassen onder de naam Nationaal Park Nieuw Land. Een nationaal park biedt (inter)nationale bekendheid, meer bezoekers en daarmee meer recreatieve voorzieningen zoals horeca, hotels en natuurgerichte recreatieve activiteiten en extra werkgelegenheid. Binnen dit sleutelproject wordt specifiek ingezet op een Almeerse Poort naar de Oostvaardersplassen. Dit is geen fysieke poort in letterlijke zin maar vormt een ontvangstgebied met faciliteiten en activiteiten afgewisseld met karakteristieke Oostvaardersplassen natuur, zoals in het kerngebied te vinden is.

In 2016 is een bidbook opgesteld en ingediend voor het Nationaal Park Nieuw Land door de samenwerkende partners Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Het Flevo-landschap, Rijkswaterstaat, de gemeenten Lelystad en Almere en provincie Flevoland, bij het Ministerie van Economische Zaken voor de verkiezing van mooiste natuurgebied van Nederland. Nationaal Park Nieuwland heeft de verkiezing niet gewonnen. Maar de planvorming heeft het draagvlak voor deze opgave onder de deelnemende partijen versterkt. De inhoudelijke planvorming wordt meegenomen in de planvorming voor de Almeerse Poort.

Er is een studie gedaan naar de Almeerse Poort in opdracht van de gemeente, de provincie en Stichting Stad & Natuur. Op basis van deze studie is de aanvraag Nationaal Park Nieuw Land - Oostvaardersplassen voor het Fonds Verstedelijking opgesteld.

8.3 Kustzone Poort (vanaf 2017)

De Kustzone Poort vormt de entree van Almere vanaf de Hollandse Brug en is voor de regio de eerste locatie voor het verkennen van Almere. Het is een bestemming voor de inwoners en bezoekers uit de regio: voor zeilers, surfers, zwemmers, fietsers en strandbezoekers. Ook vinden er evenementen plaats en worden er theatervoorstellingen gegeven met regionale en zelfs nationale aantrekkingskracht. Juist hier liggen mogelijkheden om de recreatieve en toeristische functie verder uit te breiden.

De kustzone Poort kan voor bezoekers en bewoners aantrekkelijker worden als het gebied waar cultuur, leisure en bijzondere vormen van wonen en werken samengaan. Zichtbaarheid, profilering, schaalgrootte en verbindingen vormen belangrijke parameters voor het economisch slagen van een dergelijke ontwikkeling. Het is van belang een vertaalslag te maken naar acties met een programmering van activiteiten die het gebied versterken. Het zorgt voor reuring en zet de kustzone op de kaart als culturele broedplaats waar beleving en relatie met het water centraal staan.

In 2016 zijn voorbereidende werkzaamheden getroffen voor de verplaatsing van het evenementenstrand;

8.4 Pampushout-Zuid

De realisatie van Pampushout-Zuid wordt in opdracht van de gemeente gedaan door Stichting Het Flevo-landschap. Stichting Flevo-Landschap levert 1/3 cofinanciering op het project. Dit project verloopt conform planning. In 2016 is het DO vastgesteld. Het uitwerken van het bestek en de begeleiding van het werk is meervoudig onderhands aanbesteed en gegund. In 2016 is het benodigde zware boswerk uitgevoerd op kosten van Flevolandschap. Dit werk zal in de eerste helft van 2017 worden afgerond. In de tweede helft van 2017 zal de terreininrichting plaatsvinden met een bijdrage vanuit het FVA. De investeringsmiddelen zullen dus grotendeels aangewend worden in 2017 en (voorjaar) 2018.

Activiteit	Planning	Stand van zaken
Vaststelling DO	1 ^e helft 2016	afgerond
Groot boswerk, grondwerk paden en nutsvoorzieningen	Winter 2016-2017	in uitvoering
Uitvoering civiel werk en basisinrichting Lusthof	Voorjaar-zomer 2017	in voorbereiding
Afronding	1 ^e helft 2018	

DEFINITIEF ONTWERP PAMPUSHOUT-ZUID. CENTRAAL IN HET BOS WORDT DE KIEM GELEGD VOOR EEN CENTRUMGEBIED ALS RECREATIEDOEL ('DE LUSTHOF'). DAARIN IS RUIMTE VOOR HORECA EN ANDERE LEISURE- OF CULTURELE VOORZIENINGEN.

8.5 Cultuur in het Centrum (vanaf 2018)

- Een uitgewerkt plan van aanpak hoe de komende jaren de ontwikkeling van kansrijke ideeën op het gebied van cultuur worden gestimuleerd. Dit wordt vastgesteld in het eerste kwartaal van 2017. Hierbij wordt nauw aangesloten bij de ontwikkelingen in programmaliijn 1 Hart van de Stad.
- Er wordt een ambassadeur aangesteld die een haalbaarheidsonderzoek zal doen naar de komst van een (dependance) van een Rijksmuseum

9

Programmaliijn 5: Vernieuwend wonen

In de Noordvleugel is een forse vraag naar woningen. Met de bouw van 60.000 woningen levert Almere de komende decennia een belangrijke bijdrage aan het opvangen van deze regionale woningbehoefte. Het betreft niet alleen een kwantitatieve opgave. Er is een landelijke opgave aan het door ontwikkelen van woonconcepten. De woningbouwopgave van Almere wordt opgepakt door onderscheidende woonmilieus van hoge kwaliteit aan de stad en de regio toe te voegen. Almere blijft vooraan lopen met de ontwikkeling van vernieuwende stedenbouw waarbij de woonconsument centraal staat en waarmee woonmilieus en woonconcepten worden ontwikkeld die onderscheidend zijn in de Noordvleugel.

Onder programma 5 zijn geen projecten uit 2015 en 2016 gebracht. Er is alleen een budget de voorbereiding- en implementatiekosten voor 2016 toegekend. Vanaf 2017 wordt er jaarlijks tenminste 1 experiment op het vlak van vernieuwend wonen uitgevoerd.

Bedragen x € 1.000

	Begroting	Realisatie	Resultaat
5 Vernieuwend wonen	2016	2016	2016
5.0 Proceskosten programmaliijn 5	-50	-41	9
Totaal programmaliijn 5	-50	-41	9

9.1 Voorbereiding- en implementatiekosten

Begin 2016 is € 50.000 beschikbaar gesteld voor de voorbereiding en ontwikkeling van Programmalijn 5. De activiteiten in Programmalijn 5 verlopen conform planning:

- Vanaf januari tot en met juni is het Programmaplan opgesteld en vastgesteld.
- De aanvragen voor het Jaarprogramma 2017 zijn opgesteld en ingediend en zijn vastgesteld door Gemeenteraad en Provinciale Staten.
- Het Woningbouwatelier is ingebed in de programmalijn. Het Woningbouwatelier kende in de configuratie t/m 31 december 2016 drie opdrachtgevers en co-financiers (de gemeente, het Ministerie BZK, en het Rijksvastgoedbedrijf) en er was een jaarplan Woningbouwatelier 2016 van kracht t/m 31 december 2016. Per 1 januari 2017 is er één opdrachtgever/financier: de gemeente met middelen van het FVA.
- Er is een overlegstructuur ingevoerd met daarbij duurzame aansluiting van het Ministerie BZK, het Rijksvastgoedbedrijf en de Rijksbouwmeester. De duurzame aansluiting van deze partijen krijgt vorm middels een driemaandelijke 'Begeleidingscommissie' bijeenkomst waarin wethouder Herrema, het Ministerie BZK, het Rijksvastgoedbedrijf en de Rijksbouwmeester zitting hebben.
- Het Ministerie BZK, Rijksvastgoedbedrijf en de bijzonder adviseur Rijksbouwmeester hebben ingestemd met de inhoudelijke koers van het programmaplan en de experimenten voor 2017.
- Er is sinds de zomer gewerkt aan de inhoudelijke aansluiting van de activiteiten van het Woningbouwatelier in 2016 op het programmaplan van de programmalijn; in het bijzonder de aansluiting op het experimentenprogramma voor 2017 zoals opgenomen in de aanvraag FVA 2017.
- De programmalijn kende daarnaast in 2016 de volgende resultaten tijdens de voorbereiding op het Vernieuwend Wonen experimentenprogramma voor 2017:
  - De gemeente Almere is mede-uitvrager met de Rijksbouwmeester van de landelijke prijsvraag 'Who Cares?'. De landelijke lancering van de prijsvraag is door de programmalijn naar Almere gehaald: op 18 januari 2017 in het KAF.
  - Het Woningbouwatelier heeft een goed ontvangen Symposium rondom Tiny Housing georganiseerd.
  - I.s.m. het team Almere 2.0 en de Oosterwold organisatie heeft de programmalijn zorg gedragen voor een succesvol werkbezoek van Minister Blok dat plaatsvond op 5 december 2016. Daarmee is in het bijzonder de Minister (en het Ministerie BZK en Rijksvastgoedbedrijf) goed geïnformeerd over Almeerse vernieuwende woonontwikkelingen met landelijke relevantie en Almere als dé stad die ruimte biedt aan vernieuwende woonconcepten.
- Met diverse initiatiefnemers in de stad en regio is gekeken welke bijdrage geleverd kan worden aan de doelstellingen van het programma. Deze gesprekken zullen in 2017 in definitieve werkafspraken worden gevat. Voorbeeld: Enkele woningcorporaties hebben reeds aangegeven een tiental woningen in Almere Haven beschikbaar te stellen als pilotwoningen voor de prijsvraag 'Who Cares?'.

10

Overige projecten FVA

Een aantal projecten uit de Jaarprogramma's 2015 en 2016 is niet toebedeeld aan een programmalijn, maar is separaat uitgevoerd. Dit betreft de Zorgkubus en de MKB-financieringsfaciliteit. Aan de projecten Zorgkubus en MKB-financieringsfaciliteit zijn éénmalige bijdragen uit het FVA voor het jaar 2016 verstrekt. Indien er vertraging in de fasering van de projecten ontstaat, zal het restantbudget over 2016 middels een lagere onttrekking in de reserve FVA gealloceerd blijven voor het project.

Bedragen x € 1.000

Overige projecten	Begroting 2016	Realisatie 2016	Resultaat 2016
Doorontwikkeling straatkubus	-260	-177	84
MKB financieringsfaciliteit	-1.000	0	1.000
Totaal overige projecten	-1.260	-177	1.084

Doorontwikkeling straatkubus

Het project verloopt volgens planning. Het project kent twee fases. In 2016 is gewerkt aan fase 1. Er is een aantal kansrijke prototypes ontwikkeld waarvan bekeken is onder welke (ethische en juridische) condities in praktijk kunnen worden gebruikt. Begin 2017 wordt fase 1 afgerond, waarna een go/no-go-moment is voorzien om te besluiten over start fase 2. De aangewende middelen bestaan voornamelijk uit ambtelijke inzet, kosten voor systeemontwikkelingen en modelontwikkeling. Het project loopt door in 2017, derhalve zullen de niet aangewende middelen doorschuiven naar 2017.

MKB-financieringsfaciliteit

De afgelopen drie jaren hebben de partners in de Noordvleugel samen met het ministerie van Economische Zaken de mogelijkheden verkend om een financieringsfaciliteit op te richten voor het innovatieve midden- en kleinbedrijf in de vorm van een groeifonds. In het Jaarprogramma 2016 is € 1 miljoen opgenomen voor het inrichten van een regionaal MKB Fonds. Geconstateerd is dat er echter onvoldoende draagvlak bestaat. De doelstelling waarmee het MKB fonds zou worden ondersteund, wordt daarmee niet bereikt. Hiermee komt dit project te vervallen. Volgens de afspraken zoals gemaakt in het Overleg Almere 2.0 zal het budget daarom terugvallen naar het FVA. Deze middelen zijn inmiddels betrokken bij de besluitvorming over het Jaarprogramma 2017.

11

Financieel overzicht Fonds Verstedelijking Almere

11.1 Realisatie 2016

In de onderstaande tabel zijn de inkomsten en uitgaven van het Fonds in 2016 weergegeven.

Bedragen x € 1.000

	Begroting	Realisatie	Resultaat
Fonds Verstedelijking Almere	2016	2016	2016
Gemeente Almere (uitkering gemeentefonds)	7.000	7.000	0
Provincie Flevoland	4.200	3.835	-365
Het Rijk	2.000	1.335	-665
Accres gemeentefonds	285	230	-55
Totaal inkomsten FVA	13.485	12.400	-1.085
Proceskosten Almere 2.0	-750	-654	96
Bijdrage FVA Oosterwold	-100	-100	0
Totaal proceskosten	-850	-754	96
1 Versterken hart van de stad			
1.0 Proceskosten programmalijn 1	-100	-97	3
1.1 Rondje weerwater	-3.386	-239	3.147
Subtotaal programmalijn 1	-3.486	-336	3.151
2 Versterken leer- en werkomgeving			
2.0 Proceskosten programmalijn 2	-100	-100	0
2.1 Floriade Werkt!	-2.000	-140	1.860
2.2 Op weg naar Kennisstad Almere	-105	-83	22
Subtotaal programmalijn 2	-2.205	-324	1.881
3 Energy on upcycling			
3.0 Proceskosten programmalijn 3	-100	-86	14
3.1 Energiefonds	-322	-68	254
3.2 Upcycle Centrum	-1.000	0	1.000
3.3 Transitieprogramma stedelijke grondstoffen	-520	-123	397
3.4 Laadstations Zero Emissie Busvervoer	-2.000	0	2.000
Subtotaal programmalijn 3	-3.942	-277	3.665
4 Verblijfsplekken: cultuur, recreatie en toerisme			
4.0 Proceskosten programmalijn 4	-100	-100	0
4.1 Pampushout Zuid	-1.215	-64	1.151
Subtotaal programmalijn 4	-1.315	-164	1.151
5 Vernieuwend wonen			
5.0 Proceskosten programmalijn 5	-50	-41	9
Subtotaal programmalijn 5	-50	-41	9
6 Overige projecten			
6.1 Doorontwikkeling van de zorgkubus	-260	-177	84
6.2 MKB Financieringsfaciliteit	-1.000	0	1.000
Subtotaal overige projecten	-1.260	-177	1.084
Totaal programmalijnen	-12.259	-1.318	10.940
Totaal uitgaven FVA	-13.109	-2.073	11.036
Saldo	376	10.327	9.951

Inkomsten Fonds 2016

De reserve Fonds Verstedelijking Almere wordt gevuld met bijdragen van de gemeente Almere, de provincie Flevoland en het Rijk.

- De bijdrage van Almere is afkomstig uit het gemeentefonds + accres en bedraagt € 7,230 mln. De bijdrage uit het gemeentefonds is door een lager accres € 55.000 lager uitgevallen.
- De financiële ruimte bij de Provincie Flevoland in 2016 was €4,2 mln. De bijdrage van de Provincie over 2016 bedraagt € 3,385 mln. Dit sluit aan bij het inhoudelijk Jaarprogramma 2016. De resterende € 365.000 is niet overgemaakt omdat er geen directe bestemming aan was gekoppeld. Het bedrag blijft binnen de provincie beschikbaar voor aanwending binnen het FVA in latere jaren.
- De bijdrage van het Rijk is afkomstig van de opbrengst van de verkoop standaardkavels in Oosterwold en bedraagt € 1,335 mln. Deze bijdrage valt € 0,665 lager uit dan begroot. Reden is dat het Chw bestemmingsplan Oosterwold, door een uitspraak van de Raad van State aangaande een Chw bestemmingsplan in Culemborg begin 2016, vertraging opliep en pas eind van het jaar is goedgekeurd. Daardoor moest er tot die tijd een verlengde WABO-procedure gevolgd worden voordat tot levering van de grond overgegaan kon worden. Hierdoor zullen veel leveringen pas in 2017 gerealiseerd worden. Deze inkomsten worden betrokken bij besluitvorming over het Jaarprogramma 2018.

Uitgaven Fonds 2016

Het Jaarprogramma 2016 is bij de begroting 2016 vastgesteld. Op vier onderdelen van het fonds hebben uitgaven plaatsgevonden, te weten:

- **Proceskosten Almere 2.0** (€ 654.000). De kosten van het programmabureau Almere 2.0 vielen €94.000 lager uit dan begroot. Niet aangewende middelen vallen, tenzij anders vermeld, vrij in de reserve FVA en zijn vanaf het Jaarprogramma 2018 opnieuw in te zetten
- **Bijdrage organisatiekosten Oosterwold** (€ 100.000 revolverend uit kostenverhaal Oosterwold). Het gemeentelijk deel van de proceskosten Oosterwold is geheel aangewend. 2016 was het laatste jaar dat er vanuit het FVA wordt bijgedragen aan Oosterwold.
- **Proceskosten programmalijnen 1 t/m 5**. De proceskosten voor de programmalijnen zijn grotendeels aangewend voor het ontwikkelen van de Programmalijnen en de bijbehorende Sleutelprojecten. Hierbij is ook veel contact gelegd met initiatiefnemers in de stad en regio zodat gezien kan worden of initiatieven een bijdrage kunnen leveren aan de doelstellingen van het programma. Niet aangewende middelen vallen, tenzij anders vermeld, vrij in de reserve FVA en zijn vanaf het Jaarprogramma 2018 opnieuw in te zetten
- **Projecten afkomstig uit Jaarprogramma 2015 en Jaarprogramma 2016**. De in het Jaarprogramma 2015 en het Jaarprogramma 2016 opgenomen projecten, zijn inmiddels in uitvoering genomen. Deze projecten zijn, met uitzondering van de doorontwikkeling van de straatkubus, ingedeeld onder de verschillende programmalijnen. Deze projecten zijn in de voorgaande hoofdstukken per programmalijn toegelicht. De Sleutelprojecten gaan in het overgrote deel van start in 2017 en zullen financieel pas in het Jaarverslag 2017 zichtbaar worden. Over de voorbereidende activiteiten die in 2016 hebben plaatsgevonden is al wel in dit document meegenomen. Een klein aantal Sleutelprojecten bouwt voort op projecten die in 2015 of 2016 reeds zijn gestart. Als hier sprake van is dan wordt dat aangegeven.

11.2 Stand van zaken reserve FVA

Door de gemeente Almere, provincie Flevoland en het Rijk worden middelen gestort in de bestemmingsreserve FVA. De stortingen en onttrekkingen vanuit deze reserve worden gedaan op basis van de werkelijke baten en lasten. In onderstaand overzicht wordt inzicht gegeven in de uitnutting van de reserve FVA per 31 december 2016:

Bedragen x € 1.000

Bestemmingsreserve Fonds Verstedelijking Almere		2016
Stand per 1-1		6.477
Stortingen		12.400
Onttrekkingen		-2.073
Stand per 31-12		16.804

In aanvulling op bovenstaande is er sprake van € 0,3 mln. aan revolverende middelen Oosterwold. Er zijn nog geen afspraken met Oosterwold over het moment van terugbetalen.

11.3 Totale realisatie per project

Een groot deel van de projecten die in 2015 en 2016 zijn gestart, lopen conform planning door in de jaren 2017 en verder. In onderstaand overzicht is volledigheidshalve inzicht gegeven op projectniveau:

1. Wat de realisatie betreft tot en met eind 2016
2. Wat er nog de komende jaren verwacht wordt te realiseren
3. Welke projectbudgetten vrijvallen. In 2016 zijn er immers een aantal projecten stopgezet.

Bedragen x € 1.000

Sleutelprojecten	Toeken- ning jaar	Totale project- begroting	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Saldo komende jaren	Saldo voor vrijval	Geplande afron- ding
1 Versterken hart van de stad							
1.1 Rondje weerwater	2015/2016	3.440	54	239	3.147	-	2019
Subtotaal programmalijn 1		3.440	54	239	3.147	-	
2 Versterken leer- en werkomgeving							
2.1 Floriade Werkt!	2015	2.000	0	140	1.860	-	2021
2.2 Op weg naar Kennisstad Almere	2016	1.150	0	83	1.067	-	2021
Subtotaal programmalijn 2		3.150	0	223	2.927	-	-
3 Energy on upcycling							
3.1 Energiefonds	2015	1.000	24	68	908	-	2020
3.2 Upcycle Perron	2015	1.000	0	0	1.000	-	2017
3.3 Transitie stedelijke grondstoffen	2016	520	0	123	397	-	2017
3.4 Laadstations Zero Emissie Busvervoer	2016	2.000	0	0	0	2.000	
Subtotaal programmalijn 3		4.520	24	191	2.305	2.000	
4 Verblijfsplekken: cultuur, recreatie en toerisme							
4.1 Pampushout Zuid	2015	1.350	0	64	1.286	-	2018
Subtotaal programmalijn 4		1.350	0	64	1.286	-	
6 Overige projecten							
6.1 Doorontwikkeling zorgkubus	2015	500	4	177	319	-	2017
6.2 MKB Financieringsfaciliteit	2016	1.000	0	0	0	1.000	
Subtotaal overige projecten		1.500	4	177	319	1.000	
Totaal programmalijnen		13.960	82	894	9.984	3.000	

Het nog te besteden budget in toekomstige jaren voor de bovenstaande projecten past binnen de daarvoor beschikbare middelen zoals opgenomen in de reserve FVA. De voortgang en realisatie van de middelen van de sleutelprojecten zijn in de afzonderlijke hoofdstukken van de programmalijnen toegelicht.

Bedragen x € 1.000

Middelen in reserve FVA per 31 december 2016		16.804
Middelen voor overlopende projecten vanuit 2015/2016 (vanuit sleutelprojecten)		-9.984
Middelen voor overlopende projecten vanuit 2015/2016 (vanuit proceskosten)		-10
Saldo reserve		6.810

Niet aangewende middelen en/of vrijvallende middelen worden betrokken bij besluitvorming over toekomstige Jaarprogramma's. Het is daarbij goed om te realiseren dat het totale budget dat beschikbaar is voor toekomstige Jaarprogramma's groter is dan alleen bovenstaand saldo in de reserve FVA. Dit saldo gaat immers alleen over reeds gerealiseerde inkomsten, niet over de toekomstige financiële ruimte.

Colofon

Almere 2.0 is een samenwerking
tussen het Rijk, de provincie
Flevoland en de gemeente Almere

Vormgeving

Tonny Sampiemon

Almere, maart 2017

Programma Almere 2.0

Wie goed om zich heen kijkt, ziet dat de Randstad bruist. De woningmarkt floreert, de economie groeit, er komen meer banen en bedrijvigheid. Veel mensen zijn dan ook op zoek naar een plek om te wonen in de Metropoolregio Amsterdam. Almere draagt daar graag aan bij en zal daarom de komende jaren groeien. Maar we doen meer dan alleen huizen bouwen. Met het programma Almere 2.0 investeren we in de kwaliteiten van de stad. Een stad waar inwoners trots op zijn, met plezier leven en zich naar hartenlust kunnen ontplooiën. Een stad waar bedrijven zich graag vestigen en bezoekers verrast worden.

Gemeente Almere, provincie Flevoland en het Rijk werken samen aan het programma Almere 2.0.

Almere 2.0